

VEGA KIRKE, VEGA KOMMUNE, NORDLAND

Tilstandsregistrering av kunst og inventar, 2022

Nina Kjølsten Jernæs og Iver Schonhowd

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)
 Storgata 2, Postboks 736 Sentrum, 0105 Oslo
 Telefon: 23 35 50 00
www.niku.no

Tittel Vega kirke, Vega kommune, Nordland Tilstandsregistrering av kunst og inventar, 2022	Rapporttype/nummer NIKU Rapport 148	Publiseringsdato 12.12.2022
	Prosjektnummer 1022278-01	Sider 14
	Avdeling Konservering	Tilgjengelighet Åpen
Forfatter(e) Nina Kjølens Jernæs og Iver Schonhowd	ISSN 2703-7797 ISBN 978-82-8101-295-0	Oppdragstidspunkt / periode utført Sept-okt 2022
	Forsidebilde Altertavle, datert 1737. Fotograf: Henrik Smith, Riksantikvaren	

Prosjektleder Nina Kjølens Jernæs
Prosjektmedarbeider(e) Iver Schonhowd
Kvalitetssikrer Kjersti Marie Ellewsen

Oppdragsgiver / finansiert av Riksantikvaren
--

Sammendrag Som ledd i de nasjonale oppgavene tildelt fra Klima- og miljødepartementet, gjennomfører NIKU i samarbeid med Riksantikvaren tilstandsregistrering av kunst og inventar i norske kirker årlig. I 2022 gikk turen til Helgelandskysten i Nordland. Det ble gjennomført en tilstandsregistrering av kunst og inventar i Vega kirke i september 2022. Altertavlen fra 1737 har malingslag som er nedbrutte og en god del løs maling, først og fremst på arkitekturdelen. Den fikk tilstandsgrad (TG) 3, Av gjenstander ellers i kirkerommet fikk en lysekroner, et par lysestaker, en gyldenærstol og en døpefont tilstandsgrad (TG) 2. Det samme fikk en predella og et panelmaleri som befant seg i andre etasje i tårnrommet. Resten av de registrert gjenstandene var i god stand og fikk tilstandsgrad (TG) 1.
Abstract In collaboration with The Directorate for Cultural Heritage, NIKU carries out condition registration of art and furnishings in Norwegian churches annually. This is a part of the national tasks assigned by the Ministry of Climate and the Environment. In 2022, the trip went to the coastal area of Helgeland in Nordland County. A condition assessment of art, inventory and interior was carried out in Vega church in September 2022. The altar piece from 1737 was assessed and given the condition grade (TG) 3. A chandelier, two candlesticks, a decorated leather covered chair and a baptismal font got TG 2. The rest of the registered items were in good condition and got TG 1.

Emneord kirkekunst, kirkeinventar, tilstandsregistrering, konservering
Keywords Religious art, church inventory, condition assessment, conservation

Avdelingsleder
 Kjersti Marie Ellewsen

Innholdsfortegnelse

1	Prosjektopplysninger	5
2	Bakgrunn for tilstandsregistreringene	5
3	Sammendrag av tilstandsregistreringen i Vega kirke i 2022	5
3.1	Kunst/inventar med tilstandsgrad 3	6
3.2	Kunst/inventar med tilstandsgrad 2	6
3.3	Kunst/inventar med tilstandsgrad 1	7
4	Ytterligere anbefalinger	7
5	Kilder	7
6	Fotografier september 2022	8

1 Prosjektopplysninger

Kirke:	Kulturminne ID 85788-1, Vega kirke, Vega kommune, Nordland
Kirketype:	Tømmerbygning med panel, langkirke, tegnet av byggmester Olsen, ferdigstilt i 1864. Innvendig oppussing og mye nytt inventar i 1924.
Vernestatus:	Listeført kirke
Klimaregistrering:	Nei
Bruksfrekvens:	Kirken er i bruk med gudstjenester hver 14. dag, ca. 15 begravelser i året og noen arrangementer utover dette.
Oppvarming:	Rørovner under kirkebenkene, manuelt styrt, hviletemperatur 13 °C og brukstemperatur 21 °C.
Belysning:	Elektrisk belysning
Befaring:	27.09.2022
Registratorer:	Nina Kjølsten Jernæs og Iver Schonhowd, NIKU
Rapport:	12.12.2022
Foto:	Nina Kjølsten Jernæs, NIKU, og Henrik Smith, Riksantikvaren
Prosjekt:	Tilstandsregistrering av kunst og inventar i kirker 2022.

2 Bakgrunn for tilstandsregistreringene

Tilstandsregistreringene er gjennomført i samarbeid med Riksantikvaren, og med nasjonale midler fra Klima- og miljødepartementet. Formålet er å vurdere og registrere tilstanden på veggfast og flyttbar kunst og inventar. Tilstandsregistreringen vil fungere som et grunnlagsdokument for videre planlegging av vedlikehold, sikring og konservering av kunst og inventar i kirkene.

Tilstanden ble undersøkt i hovedsak visuelt og registrert på stedet. De viktigste dataene som blir registrert er følgende:

- Objekttype (altertavle, prekestol, veggdekor osv.).
- Objektbeskrivelse (gjenstandens utforming, f.eks. dekor og farger, og størrelse).
- Gjenstandsmateriale (hovedmaterialene som gjenstanden består av).
- Tilstandsgrad (Tilstandsgraden registreres med tallverdier fra TG 0 – 3, hvor TG 0 betyr god tilstand, ingen tiltak nødvendig, TG 1 stabil tilstand (gjenstanden kan ha noen skader, men ingen aktivitet i skadene) overvåking anbefales, TG 2 noe skadeutvikling registrert, overvåking/behandling anbefales og TG 3 dårlig tilstand med betydelig skadeutvikling registrert og behandling nødvendig). TG 9 benyttes dersom man ikke har anledning til å utføre tilstrekkelig undersøkelse, for eksempel på grunn av plassering.
- Tilstandsbeskrivelse (en forklaring av tallverdiene).
- Bevaringsgrad (Hvor mye av gjenstanden som er opprinnelig, og eventuelle nyere overmalinger, mangler ved gjenstanden, avdekkinger osv.).
- Skadeårsak (tørkeskader, lyspåvirkning osv.) dersom kjent.
- Tiltakstype (f.eks. overvåking, behandling mm. Vurderes først og fremst ut fra tilstandsgrad og i en viss grad bevaringsgrad og verdi).

Dataene fra registreringene legges inn i Riksantikvarens datasystem, Askeladden, mens denne rapporten er et sammendrag av registreringene som er utført.

3 Sammendrag av tilstandsregistreringen i Vega kirke i 2022

Vega kirke har en altertavle fra 1737, denne har mye løs maling, først og fremst på omrammingen, og fikk tilstandsgrad (TG) 3. I selve kirkerommet ble en lysekrone, en lysestake, en gyldenlærstol, og en døpefont tilstandsregistrert til TG 2, samme TG fikk også en predella og panelmalerier, lokalt kalt rester av en altertavle, disse befant seg i 2. etasje i tårnrommet. De øvrige gjenstandene fikk TG 1.

3.1 Kunst/inventar med tilstandsgrad 3

Objekt: Altertavle med hovedmotivene: Nattverden, Korsfestelsen og Den seirende Kristus øverst. Korsfestelsen er flankert av kraftige søyler og basunengler og akantusranker og et lite skjold med skrift. Altertavlen er utført i oljemaling og forgylling på treverk, datert til 1737. Bredden på altertavlen er 325 cm, høyden er 378 cm og dybden er 32 cm. *Bevaringsgrad:* Omrammingen og figurer er overmalte og med ny gullmaling som «forgylling». Etasjeskillet, midtfeltet over Nattverden, ser ut til å være av nyere dato. Den står inntil korskilleveggen mot syd. *Tilstandsvurdering:* Maleriet med innramming har løsnet i overgangen mellom bilde og arkitektur i øvre del. Belistningen er skadet. Det er også skader på venstre vinge som er reparert med deler av en huntonittplate. En finner løs maling over det meste av arkitekturdelen, særlig på skulpturer øverst, søylene og belistningen. Begge søylene har løs maling. Når det gjelder belistningen har den mest skader i områder som er mest utsatt for sollys. Maleriene har en blakket og nedbrutt overflate på grunn av sollys. Det er en god del stearinsøl på predella, her er det også noe malingsutfall grunnet bevegelser i treverket. Det er også noe løs maling på korsfestelsen i form av krympeskader. Tilstandsgrad 3. *Anbefaling:* Altertavlen har behov for en behandling og vindu mot sør må bli dekket til på en eller annen måte for å begrense sollyset.

3.2 Kunst/inventar med tilstandsgrad 2

Objekt: Lysekrone, sannsynligvis fra 1700-tallet, utført i messing. Lysekronen har to etasjer med seks lysarmer i hver. Høyden på lysekronen er 57 cm mens diameteren er 60 cm. *Bevaringsgrad:* En lysholder i andre etasje er skiftet ut. *Tilstandsvurdering:* Pusseskader og riper på kuppelen. En lysholder er løs. *Anbefaling:* Overvåking og forsiktig bruk.

Objekt: To lysestaker, datert til 1700-tallet, utført i messing. Høyden er 17,5 cm og diameteren er på 13,5 cm. De er plassert på alteret. *Tilstandsvurdering:* Den ene lysestaken har et brudd, mens den andre har et hull i øverste vulst. *Anbefaling:* Lysestaken bør repareres av gjørtler.

Objekt: Gyldenlærstol med gyldenlær i setet. Total høyde på stolen er 100 cm, bredden er 72 cm og dybden er 49 cm. Den står i koret mot sydveggen. *Bevaringsgrad:* Stolen er trukket om, men gyldenlæret kan være originalt. *Tilstandsvurdering:* Gyldenlæret har sprukket opp og det ble observert flyvefull fra insektsangrep, men det er uvisst om det er aktivt. *Anbefaling:* Overvåking. Stolen bør ikke brukes.

Objekt: Døpefont fra 1800-tallet, malt med oljemaling og forgylling på tre. Den er fulldekorert i en steinimitasjon og den er formet som en åttekantet fot og dåpsfatholder. Søylene på døpefonten er dreid ut av ett trestykke, mens topp og fot er påmontert. Høyden er 84 cm og diameteren er 43 cm. Den står i koret ved prekestolen. *Bevaringsgrad:* Topplista er sekundær. *Tilstandsvurdering:* Det åttekantete stykket på toppen har flere brudd og sprukket opp flere steder og sitter ikke godt til den dreide delen. Mekaniske skader finnes flere steder. *Anbefaling:* Overvåking.

Objekt: Predella med akantusranker på begge sider, som sentralmotiv er det en scene med Jesus i Getsemane. Predellaen er fra 1700-tallet og er utført med oljemaling på tre. Den er plassert i andre etasje av klokketårnet. Lengden er 152 cm, høyden 28 og dybden er på 2 cm. *Bevaringsgrad:* Svært mye maling er gått tapt. *Tilstandsvurdering:* Malingen er borte på grunn av slitasje og klimarelaterte

skader. På gjenværende maling er det mye løst. *Anbefaling:* Overvåking. Dersom predellaen skal flyttes, bør den få en konserveringsbehandling.

Objekt: «Altertavle» fra 1700-tallet, malt med oljemaling på tre. Den er plassert i andre etasje av klokketårnet. Registratorene er usikre på hva dette har vært en del av. Motivene på maleriene er nederst et tre med en by i bakgrunnen og på øvre del er det «Korsfestelsen» som er omgitt av korintiske søyler. Øverst er det et skriftefelt på selve omrammingen: «men vi prediker Christum den korsfestede som er Jødene en forargelse men grekerne en daarlighet», 1. korinterbrev. Teksten kan antyde at dette kan ha vært en dør til prekestolen, alternativt kan det ha vært en dør til en privat stol. Gjenstanden er plassert i andre etasje av tårnrommet. «Altertavlen» henger lent fremover, hviler på dørlista og er festet med tau. Høyden er på 230 cm, mens bredden er 100 cm og dybden på 8 cm. *Tilstandsvurdering:* Både billedfelt og omramming er preget av blakking i overflatene. Det er mekaniske skader over det hele. Betrakningsavstanden er stor for de øvre delene og det var vanskelig å observere eventuell løs maling. *Anbefaling:* Overvåking. «Altertavlen» bør få en sikrere festemekanisme. Ved eventuell flytting bør den dessuten få en konserveringsbehandling.

3.3 Kunst/inventar med tilstandsgrad 1

Objekt: Oblatskrin i sølv, datert til 1758. Oblatskrinet har skrift og dekor på lokket og det er fire stempler på innsiden i bunnen. Diameteren er 11 cm og høyden 5,5. *Tilstandsvurdering:* Stabil tilstand. *Anbefaling:* Overvåking.

Objekt: Lysekrone i messing, uviss alder. Lysekronen er i to etasjer og har åtte lysarmer i hver. Mansjettene er utført som skjell. Høyden er 78 cm, mens diameteren er 86 cm. *Tilstandsvurdering:* Stabil tilstand. *Anbefaling:* Overvåking.

Objekt: Lysekrone, utført i messing og har innskrift med datering 1733. Lysekronen har åtte lysarmer og plassert nærmest koret av lysekronene. Høyden er 57 cm, mens diameteren er 60 cm. *Bevaringsgrad:* Lysekronen er omgjort til elektrisk belysning. *Tilstandsvurdering:* Det er mye rester av pussemiddel på lysekronen. Stabil tilstand. *Anbefaling:* Forsøk å fjerne all rester ved neste sølvpuss med en klut som ikke riper. Ellers overvåking.

Objekt: To lysestaker, datert til 1800-tallet, utført i messing. Høyden er 42 cm og diameteren er på 17 cm. De er plassert på alteret. *Tilstandsvurdering:* Den ene lysestaken har et brudd i midtre vulst, ellers stabil. *Anbefaling:* Overvåking.

Objekt: Altertavle, datert 1885, malt av Even Ulving, utført i oljemaling på lerret. Hovedmotivet er Korsfestelsen. Maleriet har ingen bakplate. Høyden på selve maleriet er 290 cm og bredden er 143 cm. *Tilstandsvurdering:* Lerretet er noe slapt spent opp, men stabilt. Noen få utfall i nedre del som kan være mekaniske skader. Det er noe stearinsøl og maleriet er støvete. *Anbefaling:* Overvåking.

Objekt: Dåpsfat, med ukjent datering. Er står i et monter i våpenhuset. Dåpsfatet har blomsterdekor i bunnen og er i hamret kobber. Dåpsfatet er plassert i våpenhuset i et monter. *Tilstandsvurdering:* Fatet har en stor reparasjon på bremmen med et annet materiale enn kobber. Fordi dåpsfatet var plassert i et låst monter ved befaring, er kun oversiden beskrevet. Stabil. *Anbefaling:* Overvåking.

4 Ytterligere anbefalinger

I kapittel 3 gis det anbefalinger for hva som trengs av konservering for å bevare kirkens kunst og interiør. Arbeidet som anbefales utført, krever spesialkompetanse i de aller fleste tilfeller. Det vises derfor til en kartlegging som KA Kirkenes arbeidsgiverorganisasjon, har gjort i 2022. Her beskrives norske kirkers unike samling av kunst, bruksgjenstander og liturgiske gjenstander, som krever egnet kompetanse og erfaring innen arbeid med lignende materiale. Eksempler på dette er malerikonservator for arbeid med bemalte gjenstander og kunst, gjørtler med erfaring innen reparasjon

av kulturhistorisk viktige gjenstander av messing og bronse og sølvsmed med kompetanse på kirkesølv.

Rapporten som omfatter kartlegging av blant annet nødvendig kompetanse for å konservere/restaurere/repasere gjenstander som finnes i norske kirker, er tilgjengelig her: «Kirkens særskilte verdier. Kartlegging av omfang, tilstand og kritisk kompetanse (2022)»: https://www.ka.no/_service/300851/download/id/719741/name/Kirkenes+s%C3%A6rskilte+verdier+KA+rappport+2022+-+web.pdf

Det er viktig at alt av eldre kirkeinteriør og liturgiske gjenstander registreres i Kirkebyggdatabasen. Dersom dette ikke er gjort, anbefales det å registrere kulturhistoriske gjenstander med tekst og bilder i databasen. Informasjon om enkeltgjenstander i denne rapporten kan brukes som utgangspunkt for beskrivelse

Det anbefales at det utarbeides en plan for beredskap og en verdbergingssplan for enkeltgjenstander dersom dette ikke er gjort.

5 Kilder

Kirkesøk, Kirkebyggdatabasen og Riksantikvarens arkiv.

6 Fotografier september 2022

Foto 1: Detalj av søyle på altertavle. Foto: Nina K. Jernæs, NIKU

Foto 2: Lysekroner i to etasjer med seks lysarmer i hver etasje. Foto: Henrik Smith, Riksantikvaren

Foto 3: To lysestaker, trolig fra 1700-tallet. Foto: Henrik Smith, Riksantikvaren

Foto 4: Gyldenlærstol. Foto: Henrik Smith, Riksantikvaren

Foto 5: Døpefont. Foto: Henrik Smith, Riksantikvaren

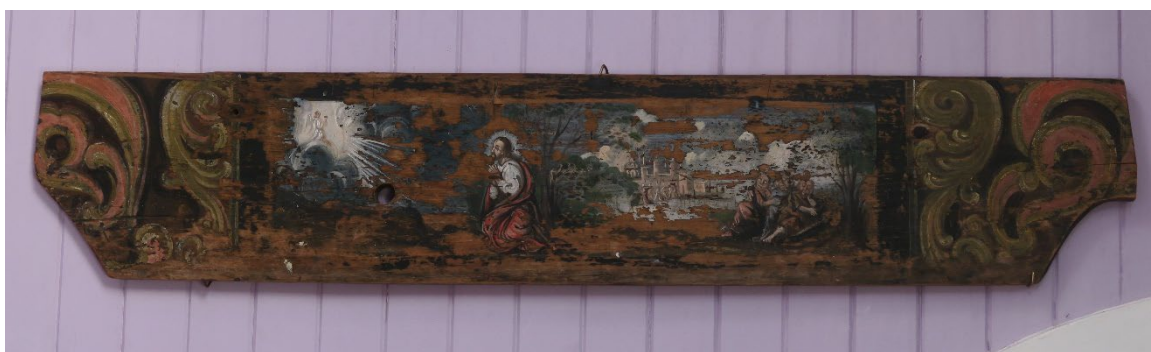

Foto 6: Predella. Foto: Henrik Smith, Riksantikvaren

Foto 7: «Altertavle» som henger i tårnrommet. Foto: Henrik Smith, Riksantikvaren

Foto 8: Oblatskrin, datert 1758. Foto: Henrik Smith, Riksantikvaren

Foto 9: Lysekrona, 1733. Foto: Henrik Smith, Riksantikvaren

Foto 10: Lysekrone med uviss alder, omgjort til elektrisk. Foto: Henrik Smith, Riksantikvaren

Foto 11: En av to lysestaker, trolig fra 1800-tallet. Foto: Henrik Smith, Riksantikvaren

Foto 12: Altertavle, datert 1885. Foto: Henrik Smith, Riksantikvaren

Norsk institutt for kulturminneforskning er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø med kunnskap om norske og internasjonale kulturminner.

Instituttet driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Våre ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, etnologer, samfunnsvitere, kunsthistorikere, forskere og rådgivere med spesiell kompetanse på kulturarv og kulturminner.

www.niku.no

NIKU Rapport 148

NIKU hovedkontor
Storgata 2
Postboks 736, Sentrum
0105 OSLO
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tønsberg
Farmannsveien 30
3111 TØNSBERG
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Bergen
Dreggsallmenningen 3
Postboks 4112, Sandviken
5835 BERGEN
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Trondheim
Kjøpmannsgata 1b
7013 TRONDHEIM
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tromsø
Framsenteret
Hjalmar Johansens gt. 14
9296 TROMSØ
Telefon: 77 75 04 00